

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนชุมชน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ตำบลหนองขนาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ใช้วิธีการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) กิจกรรมในการดำเนินการวิจัยเกิดขึ้นในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 – มีนาคม พ.ศ.2549 โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. กิจกรรมลำดับขั้นตอนกระบวนการวิจัย
3. เครื่องมือในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลเชิงคุณภาพ
6. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ 8 บ้านหนองหว้า ตำบลหนองขนาน จำนวน 620 คน 178 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีฐานะยากจนและมีบุตรหลานเรียนอยู่ที่โรงเรียนวัดหนองหว้า จำนวน 93 ครัวเรือน

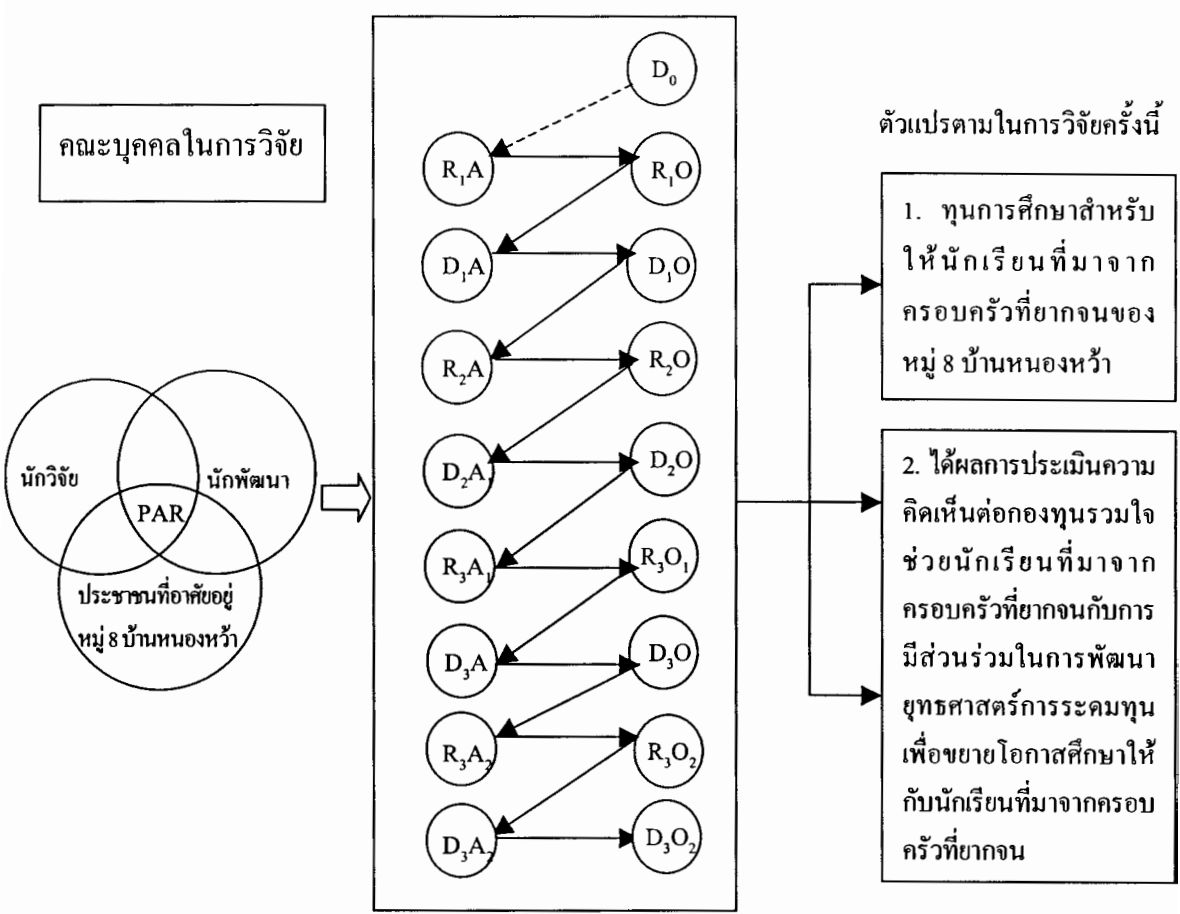
โดยใช้เกณฑ์เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กลุ่มที่มีฐานะยากจนและมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียนวัดหนองหว้า

กิจกรรมลำดับขั้นตอนกระบวนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAR นำมาบูรณาการใช้ร่วมกับการวิจัยและพัฒนา R&D ของสาขายุทธศาสตร์การพัฒนามีลำดับขั้นตอนของการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 3.1 ดังนี้

ภาพที่ 3.1 กิจกรรมลำดับขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนาในชุมชน

กิจกรรมลำดับขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนา

จากภาพที่ 3.1 ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดกิจกรรมของการวิจัยและพัฒนาชุมชนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระยะเตรียมความพร้อมและศึกษาชุมชน

D₀ = สภาพปัญหาทุกครัวเรือนของหมู่ 8 บ้านหนองหัว ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเกี่ยวกับชุมชนด้วยตนเอง และพบปัญหารุนแรงจากสาเหตุ คือ นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนไม่สามารถเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ เนื่องจากขาดเงินทุนทางการศึกษา

ขั้น R₁ ประกอบด้วย R₁ A ขั้นวิเคราะห์ปัญหาสภาพปัญหา

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนได้เข้าร่วมอบรมให้เข้าใจกระบวนการทำวิจัยแบบ PAR (Participatory Action Research) ระหว่างวันที่ 7-11 กุมภาพันธ์ 2548 เป็นเวลา 5 วัน จำนวน 3 คน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักวิจัย นักพัฒนาและประชาชน ก่อนจะดำเนินกิจกรรมการศึกษาชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ร่วมกันศึกษาค้นหาสาเหตุของปัญหาในพื้นที่บริบทชุมชนบ้านหนองหัว โดยการใช้แบบสำรวจข้อมูลบริบทชุมชน สอบถามทุกครัวเรือน จำนวน 178 ครัวเรือน จำนวนประชากร 620 คน ผู้วิจัยได้ร่วมมือกับทุกฝ่าย ได้พบปะพูดคุย สังเกต และเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ได้สัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In – depth Interview) กับชาวบ้าน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาความยากจนพร้อมกับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และถ่ายภาพทุกขั้นตอนของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปร่วมกันระหว่าง ผู้วิจัย นักพัฒนา ประชาชน

2. ระยะดำเนินการวิจัย

ขั้น D₁ ประกอบด้วย D₁A ขั้นวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาปัญหาโดยจัดสนทนากลุ่มครั้งที่ 1

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ร่วมกันให้ความร่วมมือในการวิเคราะห์หาเหตุผล และวางแผนเพื่อให้ได้แบบแผนปฏิบัติการของชุมชนของกลุ่มคนผู้มีความยากจนร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจนโดยเป็นมติชุมชน นักวิจัยนักพัฒนาร่วมกับประชาชนให้ความร่วมมือจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขนาน เชิญผู้นำชุมชน นายก อบต. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองหัว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลของ อบต. รวม 8 คน ในวันที่ 25 มีนาคม 2548 เวลา 14.30 – 17.30 น.

กรอบประเด็นคำถาม ความหมายของความยากจน นักวิจัยนักพัฒนาร่วมกับชาวบ้าน ให้ความหมายของความยากจนไว้ คือ ไม่มีบ้านสำหรับอาศัย ไม่มีที่ทำกิน ไม่มีงานทำ ไม่มีทรัพย์สิน ด้อยโอกาสในการประกอบอาชีพ ด้อยโอกาสด้านสุขภาพพลานามัย ตลอดจนด้อยโอกาสในการศึกษา ต่อสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นเรื่องการประกอบอาชีพ การตั้งกลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็ง กิจกรรมใดที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมหมายถึงตัวชาวบ้านเองต้องได้รับประโยชน์

สำหรับกรอบประเด็นเกี่ยวกับเยาวชนกับการศึกษา ในกลุ่มการสนทนาทุกคน ร่วมกัน แสดงความคิดเห็นหลากหลาย ได้ช่วยกันรวบรวมความคิดเห็นแต่ละท่านไว้ดังนี้ ต้องการให้เด็กเรียน

ไปพร้อมกับการลงมือปฏิบัติจริง หรือเรียนไปเพื่อการออกไปประกอบอาชีพ กลุ่มผู้นำได้เสนอความคิดเห็นว่า จะหาวิธีการใดที่จะสร้างโรงเรียนขานาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาให้เด็กยากจนเข้าไปเรียน เมื่อเรียนจบออกมาสามารถประกอบอาชีพได้เลย นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ได้ร่วมกันปรึกษาโดยเชิญชาวบ้านที่มีฐานะยากจนเข้าร่วมสนทนากลุ่มจะได้เข้าใจปัญหาของชนกลุ่มนี้ นักวิจัย นักพัฒนา ร่วมกับประชาชนจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ขึ้นใน วันที่ 27 มีนาคม 2548 เวลา 17.30 -19.30 น. ณ กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า เชิญตัวแทนชาวบ้านครอบครัวที่ยากจนจำนวน 11 คน เข้าร่วมสนทนากลุ่มชาวบ้านได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งเพื่อหาข้อมูลปัญหาความยากจน

ประเด็นในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัญหาของความยากจน ความยากจนคืออะไร ลักษณะของความยากจนเท่าที่ปรากฏใน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า หลากหลาย เช่น จนทรัพย์สิน จนเงิน จนที่ทำกิน จนอาชีพ จนโอกาสในการประกอบอาชีพ จนความรู้ จนโอกาสด้านสุขภาพพลานามัย จนโอกาสในการศึกษา เมื่อการสนทนาเริ่มต้น สมาชิกกล่าวถึงสภาพการศึกษาของเด็กๆ ครอบครัวที่พอมีฐานะดีจะส่งบุตรหลานไปเรียนในจังหวัด ส่วนคนที่มีฐานะยากจนทางครอบครัวจะส่งเข้าเรียนในโรงเรียนวัดหนองหว้า ซึ่งเป็นโรงเรียนในชุมชน ปัจจุบันโรงเรียนวัดหนองหว้าเป็นโรงเรียนขยายโอกาส มีชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3

สรุปประเด็นของความยากจนคืออะไร ชาวบ้านได้ให้ความคิดเห็นคล้ายกับกลุ่มผู้นำชุมชน แต่จะพิเศษกว่าก็คือ ชาวบ้านจะเน้นเรื่องการศึกษาคือ การขยายโอกาสทางการศึกษา ส่วนวิธีการแก้ปัญหาเป็นไปในเรื่องของการให้ทุนเรียน เมื่อกล่าวถึงทุนเพื่อให้เด็กเรียน ชาวบ้านให้ความคิดเห็นของการได้มา เช่น ทุนจากธนาคารการเกษตร สหกรณ์เครดิตยูเนียน หรือได้ทุนมาจากการรับบริจาค จากแหล่งเงินของบริษัทที่ผู้ปกครองเข้าไปทำงาน ขอบจากหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และจากกลุ่มคนที่มีฐานะดีภายในชุมชนและนอกชุมชน

ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับทุนเพื่อการศึกษาเป็นเรื่องจำเป็นที่นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ควรร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนขึ้น ทุกฝ่ายร่วมกันจัดบันทึก อัดเทปเรื่องการสนทนา และการถ่ายภาพการสนทนาทุกขั้นตอน

ขั้น R₂ ประกอบด้วยกิจกรรม ขั้น R₂A สำรวจวิธีแก้ปัญหาโดยการระดมสมองในความคิดเห็นของประชาชนโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เพื่อนำมาใช้สร้างยุทธศาสตร์

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนร่วมกันจัดการประชุม ณ.กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 เพื่อสนทนาในประเด็นคำถามที่ว่าวิธีการแก้ปัญหการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนทุกฝ่ายระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการหาทุน เช่น การรับบริจาคจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน จากคนในชุมชนหรือต่างชุมชนที่มีฐานะดีจากศิษย์เก่าของโรงเรียนวัดหนองหว้า การขายของที่ระลึกในเทศกาลต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง การทอดผ้าป่าการศึกษา การจัดงาน เพื่อหาทุน เป็นต้น นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนได้ให้ความร่วมมือกันบันทึกข้อมูล อัดเทป

การสนทนาคำคิดเห็นในการหาวิธีการแก้ไขปัญหโดยวิธีการต่างๆ และถ่ายภาพทุกขั้นตอน ช่วยกันกระจายข่าวสารให้ทั่วในหมู่บ้านว่ามีกิจกรรมการแก้ไขปัญหความยากจนให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ขาดโอกาสทางการศึกษา

ขั้น D₂ ประกอบด้วย D₂A การสร้างยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมครั้งที่ 2 หาวิธีแก้ไขปัญหความยากจน

ผู้วิจัย นักพัฒนา ประชาชน ร่วมกันสร้างยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม ร่วมกันปรึกษาหารือ และแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักวิชาของยุทธศาสตร์การพัฒนามาช่วยกันสร้างยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมให้กับหมู่ 8 บ้านหนองหว้า ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยการให้ประชาชน นักวิจัย นักพัฒนา เข้ามามีส่วนร่วมกับการสร้างหน่วยระบบทำงานประกอบด้วย 4 หน่วยระบบทำงาน คือ 1. เตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน และร่างระเบียบข้อบังคับกองทุน 2. ประชาพิจารณ์ระเบียบข้อบังคับกองทุน 3. นำระเบียบข้อบังคับกองทุนและวิธีการระดมเงินเข้ากองทุนไปทดลองใช้ 4. ติดตามผลยุทธศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนดังรายละเอียดตามตารางหน่วยระบบทำงานดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 1 เตรียมความพร้อมในการจัดตั้ง กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน (ระยะที่ 1 ครั้งที่ 1)

I (Input)	P (Process)	O (Output)
I ₁ = ประชาชนหมู่ 8 บ้านหนองหว้า	P ₁ = เชิญประชาชนที่อาศัย อยู่ในหมู่ 8 บ้านหนองหว้า	O ₁ = ได้คณะกรรมการ 7 คน
I ₂ = ผู้วิจัย	เข้าร่วมประชุม	O ₂ = ได้ระเบียบข้อบังคับ กองทุน
I ₃ = นักพัฒนา	P ₂ = เลือกประธานเลือก คณะกรรมการกองทุน	O ₃ = ได้รูปแบบการระดมทุน (หาเงินเข้ากองทุน)
I ₄ = สถานที่จัดประชุมกลุ่ม ออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ตำบลหนองขนาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	P ₃ = คณะกรรมการร่วมกัน ร่างระเบียบ ข้อบังคับ กองทุนฯ	
I ₅ = งบประมาณในการจัดการ ประชุม	P ₄ = คณะกรรมการร่วมกัน เสนอแนวคิดวิธีการระดมทุน	
I ₆ = เอกสารในการประชุม		

หน่วยระบบทำงานที่ 1 เตรียมความพร้อมในการจัดตั้ง กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนได้ร่วมกันจัดเวทีประชาคมในครั้งนี้ได้เชิญประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 8 บ้านหนองหว้า มาประชุมร่วมกันวันที่ 31 มีนาคม 2548 เวลา 19.00–20.30 น. ณ กลุ่มออมทรัพย์หมู่ที่ 8 บ้านหนองหว้า มีประชาชนเข้าร่วมประชุม จำนวน 65 คน นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ได้ชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขปัญหาความยากจนหลังจากได้ทำการสนทนากลุ่มกับชาวบ้านที่มีฐานะยากจนไปแล้วได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน โดยการใช้ยุทธศาสตร์การระดมทุน จึงขอความคิดเห็นและขอให้ประชาชนเสนอรายชื่อบุคคลที่มีความสามารถพอที่จะเข้าเป็นคณะกรรมการ บริหารจัดการเกี่ยวกับกองทุนโดยให้มีเกษตรกร 2 คน แม่ค้า 1 คน ข้าราชการ 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และผู้ใหญ่บ้าน 1 คน รวมทั้งหมด 7 คน ได้จัดประชุมกรรมการเพื่อจัดตั้งกองทุนและร่วมร่างระเบียบข้อบังคับกองทุน ตลอดจนร่วมกันคิดค้นหาวิธีการระดมทุน

ตารางที่ 3.2 แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 2 ประชาพิจารณ์ระเบียบข้อบังคับ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน (ระยะที่ 1 ครั้งที่ 1)

I (Input)	P (Process)	O (Output)
I ₁ = ประชาชน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า	P ₁ = นำระเบียบข้อบังคับแจก ชาวบ้านจำนวน 178 หลังคาเรือน	O ₁ = ได้ระเบียบข้อบังคับที่ ถูกต้องและสมบูรณ์นำไปใช้ ได้จริง
I ₂ = คณะกรรมการกองทุนฯ	P ₂ = ทำประชาพิจารณ์ระเบียบ	
I ₃ = ร่างระเบียบข้อบังคับ พัฒนาการ ปลัด อบต. นิติกร	ข้อบังคับ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียน ที่มาจากครอบครัวที่ยากจน	
I ₄ = ที่ปรึกษาด้านการร่าง ระเบียบ	P ₃ = ชี้แจงข้อความคิดเห็นระเบียบ	
I ₅ = ผู้วิจัย	ข้อบังคับ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียน ที่มาจากครอบครัวที่ยากจน หมู่ 8	
I ₆ = นักพัฒนา	บ้านหนองหว้า	
I ₇ = สถานที่ ณ. กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า		
I ₈ = งบประมาณใน การจัดประชุมประชา พิจารณ์		

แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 2 ประชาพิจารณ์ระเบียบข้อบังคับ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ได้นำระเบียบข้อบังคับกองทุนที่คณะกรรมการกองทุนช่วยกันร่างและได้ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญ (พัฒนาการ อำเภอเมืองเพชรบุรี, ปลัดอบต. หหนองขนาน และนิติกร อบต. โพไร่หวาน) ที่ถูกต้องแล้วนำไปแจกให้ประชาชน จำนวน 178 หลังคาเรือน พร้อมกับเชิญชวนร่วมทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับกองทุนในวันที่ 23 กรกฎาคม 2548 เวลา 19.00 น. ณ กลุ่มออมทรัพย์หมู่ที่ 8 บ้านหนองหว่า ประชาชนเข้าร่วมทำประชาพิจารณ์ จำนวน 35 คน พิจารณ์ ซึ่งเป็นประธาน กองทุน ซึ่งแจ้งระเบียบข้อบังคับ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

ตารางที่ 3.3 แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 3 นำระเบียบข้อบังคับกองทุนและวิธีการระดมเงินเข้ากองทุนไปทดลองใช้ (ระยะที่ 2 ครั้งที่ 2)

I (Input)	P (Process)	O (Output)
I_1 = คณะกรรมการ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน	P_1 = ทำการระดมทุนจาก ประชาชน ครู อาจารย์ หน่วยงานภาครัฐและกลุ่ม องค์กรต่างๆ ตามแผนที่ได้ กำหนดไว้	O_1 = จำนวนเงินทุน O_2 = ความคิดเห็นต่อกองทุน รวมใจช่วยนักเรียนที่มาจาก ครอบครัวที่ยากจน และการมี ส่วนร่วมในการระดมทุน
I_2 = ประชาชน ครู หน่วยงานภาครัฐและกลุ่มองค์กร ต่างๆ	P_2 = ประชาชนทำแบบสอบถาม	
I_3 = งบประมาณในการจัดระดมทุน	ความคิดเห็นต่อการมีกองทุน	
I_4 = ระเบียบข้อบังคับกองทุน	รวมใจช่วยนักเรียนที่มาจาก	
I_5 = ผู้วิจัย	ครอบครัวที่ยากจน และการมี	
I_6 = นักพัฒนา	ส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์	
I_7 = แบบแผนการปฏิบัติงานจาก คณะกรรมการกองทุน	การระดมทุน	
I_8 = แบบสอบถามความคิดเห็น ต่อกองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่ มาจากครอบครัวที่ยากจน และ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ยุทธศาสตร์การระดมทุน		

แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 3 นำระเบียบข้อบังคับกองทุนและวิธีการระดมเงินเข้ากองทุนไปทดลองใช้

ในการระดมทุน นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน คณะกรรมการ ได้ช่วยกันวางแผนปฏิบัติงาน และได้มีส่วนร่วมในการระดมทุนครั้งนี้ เริ่มเดือนสิงหาคม 2548 ถึงเดือนมกราคม 2549 เป็นเวลา 6 เดือน จำนวนเงินที่ได้ 14,445 บาท จากบุคคลภายนอกและในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริจาคครั้งนี้

หลังจากนั้นได้แจกแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุนโดยให้ประชาชนกลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวัดและประเมินผลต่อไป

ตารางที่ 3.4 แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 4 ติดตามผลยุทธศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน (ระยะสิ้นสุดการวิจัย)

I (Input)	P (Process)	O (Output)
I ₁ = นักเรียน	P ₁ = จัดประชุมประชาคมเพื่อสรุป	O ₂ = การมีส่วนร่วมในการ
I ₂ = คณะกรรมการ	และติดตามผลการระดมทุน	พัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุน
กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่		O ₃ = ได้จำนวนเงินที่เพิ่มขึ้น
มาจากครอบครัวที่ยากจน	P ₂ = การจัดมอบทุนการศึกษาให้กับ	O ₄ = จำนวนนักเรียนที่ได้รับ
I ₃ = ผู้นำชุมชน ประชาชน	นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน	ทุน
I ₄ = ผู้วิจัย	P ₃ = ประชาชนตอบแบบสอบถามการ	
I ₅ = นักพัฒนา	มีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์	
I ₆ = แบบสอบถามการมี	การระดมทุน	
ส่วนร่วมในการพัฒนา		
ยุทธศาสตร์การระดมทุน		
I ₇ = สถานที่จัดประชาคม		
หมู่บ้านกลุ่มออมทรัพย์		
หมู่ 8 บ้านหนองหว้า		
I ₈ = งบประมาณในการจัด		
การประชุมประชาคม		
I ₉ = เอกสาร		

หน่วยระบบทำงานที่ 4 ติดตามผลยุทธศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

ขั้นตอนการจัดประชุมประชาคมหมู่ 8 บ้านหนองหว้า สถานที่ ณ กลุ่มออมทรัพย์หมู่ 8 บ้านหนองหว้า เพื่อสรุปและติดตามผลการระดมทุนให้ชาวบ้านได้ทราบ โดยประธาน กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน เป็นผู้ดำเนินรายการเชิญผู้เข้าร่วมประชุมมี นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน หมู่ 8 ทั้งหมดและครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนวัดหนองหว้า เพื่อรับทราบผลการดำเนินงาน และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการระดมทุนร่วมกันเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ทำการระดมทุน ได้จำนวนเงิน 13,100 บาท ขยายของที่ระลึกเป็น ส.ค.ส. ได้เงิน 1,345 บาท รวมเป็นเงิน 14,445 บาท มอบทุน การศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนในโรงเรียนวัดหนองหว้าเป็นจำนวน 20 ทุนๆ ละ 500 บาท เป็นเงิน 10,000 บาท คงเหลือ 4,445 บาท หลังจากนั้นได้แจกแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุนให้กับชาวบ้านเพื่อวัดและประเมินผลในการพัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุน

ขั้น R_3 ประกอบด้วยขั้น R_3, A_1 การวิจัยทดลองยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นระยะที่ 1 ตามแผนปฏิบัติการ

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ได้นำผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ไปขยายผลต่อเพื่อจะทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหา โดยเชิญชาวบ้าน ในหมู่ 8 บ้านหนองหว้าเข้าร่วมประชุมเวทีประชาคม เพื่อแสดงความคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหา ความยากจน ในวันที่ 31 มีนาคม 2548 เวลา 19.00 – 20.00 น. ณ กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด มีความคิดเห็นคล้ายๆ กัน คือ ให้มีการระดมทุน เพื่อนำเงินที่ได้เข้ากองทุนและนำเงินในกองทุนไปช่วยเหลือนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา จากนั้นชาวบ้านได้เสนอรายชื่อบุคคลที่สมควรเป็นคณะกรรมการร่วม ในการจัดตั้งกองทุน และช่วยกันระดมทุนด้วยวิธีการต่างๆ ได้รายชื่อจากการเสนอของชาวบ้าน จำนวน 7 คน ดังนี้ ตัวแทนเกษตรกร 2 คน ข้าราชการครู 1 คน สมาชิก อบต. 2 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน แม่ค้า 1 คน นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ได้สอบถามชาวบ้านว่าเห็นด้วยกับรายชื่อที่เสนอขึ้นมาให้เป็นตัวแทนชาวบ้านหมู่ 8 บ้านหนองหว้า ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับกองทุน เพื่อช่วยเหลือนักเรียน ที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ชาวบ้านทุกคนพอใจและยินดีให้ทั้ง 7 คน เป็นกรรมการกองทุน

กรรมการทั้ง 7 คน ที่ชาวบ้านเลือกมาได้ปรึกษาหารือเพื่อตั้งชื่อกองทุนที่จะดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอน

คณะกรรมการมีความเห็นตรงกัน เลือกชื่อ “กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน” เป็นชื่อของกองทุนที่จะนำไปใช้ในการระดมทุน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ร่วมกันประชุม ณ กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า เพื่อคัดเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณูญิก กรรมการ ที่ปรึกษา และช่วยกันร่างระเบียบข้อบังคับกองทุน

ข้อสรุปที่ได้จากการประชุม นักวิจัย นักพัฒนาประชาชน ในการจัดเวทีประชาคมได้ข้อยุติคือ ชาวบ้านเสนอข้อด้วแทนขึ้น มาร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อบริหารจัดการเกี่ยวกับกองทุน และการระดมทุนรูปแบบต่าง ๆ จำนวน 7 คน กรรมการทั้งหมด ได้มีมติตรงกัน ตั้งชื่อกองทุนว่า “กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน” และได้ร่างระเบียบข้อบังคับกองทุนโดยประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

เมื่อร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนเสร็จ ได้กำหนดแผนปฏิบัติการขั้นต่อไป โดยได้นำร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุน ไปขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข ข้อบกพร่อง และปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาช่วยตรวจสอบแก้ไข คือ 1. นิติกร ของ อบต. โพไร่หวาน 2. ปลัด อบต. หนองขนาน 3. พัฒนาการ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เมื่อผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเสร็จสิ้น นักวิจัย นักพัฒนาประชาชน คณะกรรมการกองทุนได้นัดประชุมอีก ในวันที่ 10 กรกฎาคม 2548 เวลา 17.30–19.30 น. ณ กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า หัวข้อในการประชุมคราวนี้ คือ รับทราบแนวระเบียบข้อบังคับของกองทุนที่เสร็จสมบูรณ์ และพร้อมที่จะนำไปเผยแพร่ให้กับชาวบ้านในหมู่ 8 บ้านหนองหว้า ได้รับทราบโดยทั่วกัน ที่ประชุมได้ตกลงกันว่าจะจัดประชาพิจารณ์ระเบียบข้อบังคับใน วันที่ 23 กรกฎาคม 2548 เวลา 18.00–19.30 น. ประธานกองทุนเป็น พิธีกร สถานที่จัดประชาพิจารณ์ คือ กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนได้ร่วมกันบันทึกข้อมูลของการประชุม พร้อมกับถ่ายภาพทุกขั้นตอนของการประชุม และร่วมกันกระจายข่าวสารเรื่องของการกองทุน รวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ให้ทุกคนได้รับทราบ

ขั้น D_3 ประกอบด้วย $D_3 A_1$ ขั้นวิเคราะห์สภาพปัญหาที่พบในการทดลองครั้งที่ 1 และปรับปรุงแผนปฏิบัติการ นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนร่วมกัน จัดทำประชาพิจารณ์ขึ้นเพื่อขยายผลให้กับชาวบ้าน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า เพื่อให้รับรู้รับทราบแนวทางระเบียบข้อบังคับของ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน พร้อมกับเชิญชวนให้ชาวบ้านร่วมกันบริจาคเงินเพื่อช่วยลูกหลานในหมู่บ้านของเราจะได้มีความเสมอภาคทางด้านการศึกษาเหมือน ๆ กัน

วันที่ 23 กรกฎาคม 2548 เวลา 18.00–19.30 เป็นวันนัดหมายจัดประชุมประชาพิจารณ์ ณ กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ร่วมกันแจกเอกสารระเบียบข้อบังคับกองทุนให้ชาวบ้านที่มาเข้าร่วมประชุมประชาพิจารณ์ จำนวน 35 คน โดยมีพิธีกรและวิทยากรคนเดียวกันคือ ประธานกองทุน ได้แนะนำชี้ให้เห็นถึงความเป็นมาของ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน อธิบายรายละเอียดหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อให้ประชาชน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ได้รับรู้และรับทราบ

สรุป นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน คณะกรรมการกองทุนจำนวน 7 คน ได้ช่วยกันร่างระเบียบข้อบังคับกองทุนจนสำเร็จและได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข ต่อจากนั้น ได้นำไปเผยแพร่โดยจัดประชาพิจารณ์ พร้อมกับแจกระเบียบข้อบังคับ ให้ชาวบ้าน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ชักถามปัญหาจนเข้าใจ สำหรับประเด็นการร่างระเบียบข้อบังคับกองทุน เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการวิจัย

แบบมีส่วนร่วมเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ได้ร่วมกันบันทึกข้อมูลความคิดเห็น พร้อมกับถ่ายภาพทุกขั้นตอนของการทำประชาพิจารณ์

ขั้น R_3 ประกอบด้วย R_3A_2 การทดลองระยะที่ 2 การทำแผนปฏิบัติการครั้งที่ 2 จากการปรึกษา นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนร่วมกันปรึกษาหารือถึงเรื่องวิธีการระดมทุน ได้มีมติร่วมกันว่าจะใช้วิธีการระดมทุน 4 วิธีการ ดังนี้

1. การรับบริจาค
2. การทอดผ้าป่าการศึกษา
3. การขายของที่ระลึก ดอกไม้ประดิษฐ์ บัตร ส.ค.ส.
4. การจัดงานหาทุน

เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2548 นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน กรรมการกองทุนได้ประชุมปรึกษากัน เกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติงานการไประดมทุนตามสถานที่ต่างๆ โดยใช้วิธีการรับบริจาคแผนการที่วางไว้ร่วมกันมีดังนี้

1. ไปขอรับบริจาคที่บริษัทโกล ซึ่งเป็นโรงงานสับประดกระป๋อง อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. ไปขอรับบริจาคที่โรงงานทำไบจาก ตำบลต้นมะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. ไปขอรับบริจาคที่โรงแรมหาดริน ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
4. ไปขอรับบริจาคที่โรงงานทำไม้เพชรเจริญ ตำบลหนองขนาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
5. ไปขอรับบริจาคที่โรงงานทำกุ้ง ตำบลหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ทั้ง 5 ข้อที่กล่าวมานั้น เนื่องจาก สถานที่ตามที่ระบุมีบุคลากรที่เป็นชาวบ้าน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ได้ไปทำงานประกอบอาชีพ ณ ที่แห่งนั้น มีจำนวนมากและแต่ละคนที่ทำงานอยู่ก็มีบุตรหลาน เรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดหนองหว้า อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการวางแผนปฏิบัติการไว้ว่าจะปฏิบัติตามแผน หรือไม่ปฏิบัติตามแผน ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของ นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน คณะกรรมการกองทุน สำหรับแผนการระดมทุนกับบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือบุคคลที่มีฐานะดี ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ได้ปรึกษาและพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และโอกาส

เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2548 นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน คณะกรรมการกองทุนได้ร่วมปรึกษากันเกี่ยวกับเรื่องการไประดมทุนโดยการรับบริจาค จากบุคคลที่มีชื่อเสียงที่อยู่ในหมู่บ้าน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ชวนทุกคนไปขอรับบริจาคเงินเข้ากองทุนกับเจ้าอาวาสวัดหนองหว้า เพื่อนำเงินเข้ากองทุน หลวงพ่ออินทร์ร่วมบริจาคจำนวน 1,000 บาท

ชาวบ้าน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ครอบครัวหนึ่งทำนุญาปนกิจศพ มีจิตอันเป็นกุศลได้มอบเงินเข้าสมทบ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน จำนวน 500 บาท เกษตรตำบลหนองขนาน ทราบข่าวว่ามีกองทุน ร่วมสมทบทุนเข้ากองทุน 300 บาท ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นการรับบริจาค เฉพาะบุคคลในชุมชน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน และคณะกรรมการได้ปรึกษากันเกี่ยวกับการขอรับบริจาคจากบุคคลที่อยู่ภายนอกหมู่บ้าน บุคคลแรกที่ยินดีมอบทุนการศึกษาให้ คือ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มอบให้ 3,000 บาท

อีกท่านหนึ่งเป็นอาจารย์สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ทราบและสนใจเกี่ยวกับกองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ยินดีมอบทุนให้เป็นฉลากออมสินราคา 2,000 บาท

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนารุ่นที่ 5 จำนวน 2 คน ยินดีมอบทุนการศึกษาเพื่อสมทบเข้ากองทุน เป็นจำนวนเงิน 800 บาท

ครอบครัวของผู้วิจัยบริจาคเข้ากองทุนอีก 5,500 บาท สรุป ในการระดมทุนที่ผ่านมาทั้งหมดเป็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการระดมทุน โดยใช้วิธีการรับบริจาค

สำหรับการระดมทุนที่ใช้วิธีขายของที่ระลึกการทำบัตรอวยพร ส.ค.ส. เป็นช่วงเทศกาลวันขึ้นปีใหม่เวียนมาถึง นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ได้ปรึกษากับคณะกรรมการกองทุนว่าจะขอความกรุณาจากคณะครูในโรงเรียนวัดหนองหว้าทุกชั้นเรียน ขอความร่วมมือให้นักเรียนทำบัตรอวยพร ส.ค.ส. เขียนเป็นภาพระบายสีให้สวยงามตามความสามารถของนักเรียนแต่ละชั้น มีคำอวยพรง่ายๆ โดยครูประจำชั้นเป็นผู้ให้คำปรึกษาในรูปแบบเมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้ว นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน กรรมการทุกคนช่วยกันนำไปขายให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนใน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า หรือจะนำไปขายนอกพื้นที่ก็ย่อมได้ คณะกรรมการเห็นด้วยและยินดีจะนำไปจำหน่ายให้

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ได้ร่วมกัน จัดงานพิธีมอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนในวันที่ 6 ธันวาคม 2548 ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดหนองหว้า โดยนักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนได้เชิญชวนผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขนาน อธิการบดี คณาจารย์ นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี คณะครู นักเรียนโรงเรียนวัดหนองหว้า เจ้าอาวาสวัดหนองหว้า นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน ร่วมกันจัดสถานที่และให้ความสะดวกในวันพิธีมอบทุน โดยมอบทุนให้นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนจำนวน 20 ทุน ทุนละ 500 บาท เป็นจำนวนเงิน 10,000 บาท ยอดคงเหลือ 4,445 บาท ผู้มอบทุนการศึกษาได้ให้อวาทกับทุกฝ่ายให้ช่วยกันดูแลรักษากองทุนให้อยู่คู่หมู่บ้านหนองหว้าและให้ร่วมมือกันหาเงินมาเข้ากองทุนและให้นักเรียนทุกคนตั้งใจเรียนจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ เมื่อเสร็จพิธีมอบทุน ประชาชนที่มาร่วมงานร่วมกันตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อกองทุน และการมีส่วนร่วมในการระดมทุน นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนร่วมกันสัมภาษณ์ผู้ร่วมงานและให้นักเรียนเขียนความรู้สึกในการได้รับทุน ร่วมกันบันทึกข้อมูลถ่ายภาพทุกขั้นตอนของพิธีมอบทุนการศึกษา และร่วมกันกระจายข่าวสาร การระดมทุนและพิธีมอบทุนให้กับทุกคนใน หมู่ 8 ทราบ

3. ระยะสิ้นสุดการวิจัย

ชั้น D₃ ประกอบด้วย D₃A₂ จัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน สรุปผลการทดลอง

นักวิจัย นักพัฒนา ร่วมกับประชาชนจัดประชุมประชาคม ณ กลุ่มออมทรัพย์ หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ในวันที่ 7 มีนาคม 2549 เวลา 18.00 น.-19.30 น. โดยเชิญผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้ กลุ่มผู้นำชุมชน นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนกลุ่มที่มีฐานะยากจน จำนวน 35 คน ได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นในการดำเนินงานยุทธศาสตร์การระดมทุน

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชน และคณะกรรมการได้ชี้แจงยุทธศาสตร์การระดมทุน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2548 ถึงเดือนมกราคม 2549 เป็นเวลา 6 เดือน ได้รับเงินเข้ากองทุนเป็นจำนวนเงินที่ได้ทั้งหมด 14,445 บาท มอบให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนจำนวน 20 คน ทุนละ 500 บาท เป็นเงิน 10,000 บาท ยอดคงเหลือ 4,445 บาท ขณะนี้จำนวนเงินอยู่ที่คณะกรรมการกองทุนร่วมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนร่วมกันเสนอแนวคิดและเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป คือ ในชุมชนมีบุคคลที่มีฐานะดี เชิญชวนให้คนเหล่านั้นมาร่วมกันบริจาคให้กับบุตรหลานในตำบลหนองขนาน โดยนำเงินเข้ากองทุนร่วมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนและให้นักวิจัย นักพัฒนา ประชาชนช่วยกันดูแลรักษากองทุนตลอดไป ประชาชนร่วมกันตรวจสอบความโปร่งใสของการมอบทุนและการทำงานของคณะกรรมการทั้ง 7 คน ทุกฝ่ายช่วยกันกระจายข่าวว่ามีกองทุนที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ทุกคนทราบความเคลื่อนไหว

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเทคนิควิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนาของ เฉลียว บุรีภักดี (2546 : 2) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนาของผู้วิจัย ได้เสนอไว้ในภาพที่ 2.1 ผู้วิจัยมีบทบาทหน้าที่เป็นบุคคลหนึ่งในคณะนักวิจัย ได้ทำงานร่วมกับนักพัฒนาในการวิจัยครั้งนี้ และทำงานร่วมกับประชาชน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า ตำบลหนองขนาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จำนวน 93 คน กิจกรรมหรือบทบาทของแต่ละกลุ่มบุคคล ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักวิจัย กลุ่มนักพัฒนา และกลุ่มประชาชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา

เครื่องมือในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยและพัฒนาที่มีเครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่

1. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มีดังนี้ คือ

1.1 ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้เข้าไปดำเนินการสนทนาสัมภาษณ์ ผู้ช่วยวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกการสนทนา และบริการทั่วไป

1.2 เครื่องมืออัดเทป และคลิบเทปที่นำไปอัดเสียงระหว่างสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลโดยละเอียด

1.3 อุปกรณ์จัดกิจกรรมกลุ่ม และอุปกรณ์เสนอข้อมูลสาธารณะ เช่น กระดาษเทาขาว ปากกาหลากสี ดินสอ กาว กรรไกร

1.4 กล้องถ่ายภาพวิดีโอดิจิทัล เก็บข้อมูลทั้งภาพและเสียงในบรรยากาศชั้นตอน และกระบวนการที่ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสร้างยุทธศาสตร์ระดมทุนทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

1.5 กล้องถ่ายภาพนิ่ง เพื่อเก็บภาพในกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ ที่แสดงให้เห็นวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา

1.6 กรอบคำสัมภาษณ์ จะสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ อันประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล ตำแหน่งในชุมชน ประวัติการศึกษา พร้อมทั้งป้อนคำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับ ประสบการณ์การทำงานในชุมชน ความเป็นอยู่และอาชีพของคนในชุมชน วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ วิธีการดำเนินชีวิต รายรับ รายจ่ายของสมาชิกในครัวเรือน ค่านิยมและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.7 เครื่องมือช่วยจดบันทึก คือ สมุดจดและปากกา ดินสอ สำหรับจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งช่วยในการบันทึกคำพูด บรรยากาศ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลช่วยให้ถอดเทปได้สะดวกและเร็วขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลทั้งหมดของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำมาดำเนินการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานซึ่งขึ้นอยู่กับสถานที่ สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศของการสนทนาในขณะนั้น ซึ่งก่อนที่นำเครื่องมือทั้งหมดไปใช้ ได้นำเครื่องมือทั้งหมดไปตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือจากบุคคลที่มีความสามารถ ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ.

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามวัดตัวแปรตามที่เป็นตัวชี้วัดความยากจน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ตัวแปร คือ

2.1 ตัวแปรความคิดเห็นต่อ กองทุนร่วมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

2.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากการตรวจสอบเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเตรียมความพร้อมและศึกษาชุมชน

1.1 เข้าร่วมอบรมให้เข้าใจในกระบวนการทำวิจัยแบบ PAR (Participatory Action Research) จำนวน 5 วัน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักวิจัยเข้าใจกระบวนการทำวิจัยแบบ PAR ก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมการศึกษาชุมชน

1.2 การสำรวจพื้นที่บริบทชุมชนเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่

แบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของชุมชนเป้าหมาย โดยทำการสำรวจข้อมูลบริบทชุมชนสำหรับทำการเลือกพื้นที่เป้าหมายที่ประสบปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยคณะผู้วิจัยเข้าไปสังเกตเรียนรู้วิถีชีวิตและสร้างความคุ้นเคย เพื่อให้เกิดการยอมรับจากชุมชนและเตรียมความพร้อมของชุมชนและประชาชนเป้าหมาย ในการเข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คณะผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้ทราบถึงปัญหาความยากจนของกลุ่มเป้าหมาย

2. ระยะดำเนินการวิจัย

2.1 กระบวนการประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยร่วมกับชุมชนค้นคว้าปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์หาเหตุผลและร่วมกันวางแผน เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติการของชุมชน และได้กลุ่มเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมติของชุมชน

กระบวนการประชุมปฏิบัติการ เพื่อกำหนดอนาคตร่วมกัน ให้ชุมชนร่วมกันกำหนดอนาคตของการพัฒนาร่วมกัน

ใช้การประชุมประชาคม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ความยากจนในชุมชน

ใช้แบบสรุปผลการประชุมประชาคม

2.2 หาวีธีแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มเป้าหมายครั้งที่ 1 เพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ การกำหนดระยะเวลาในการทดลองอย่างละเอียด

2.3 การทดลองจัดตั้งกองทุน ระยะที่ 1 ตามแผนปฏิบัติการที่ได้

แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคการระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับ นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน ครั้งที่ 1

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการดำเนินงาน และจากการปฏิบัติการ

แบบบันทึกของผู้วิจัย ในการเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ของผู้วิจัย

2.4 สรุปผลการทดลองครั้งที่ 1 และการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคที่พบ รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เครื่องมือที่นำมาใช้ ได้แก่

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มเป้าหมายครั้งที่ 2 เพื่อทราบผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค ที่พบจากการทดลองร่วมกันค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา และกำหนดแผนปฏิบัติการครั้งที่ 2

ใช้แบบบันทึกของคณะผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 2

2.5 การทดลองยุทธศาสตร์การระดมทุน ระยะที่ 2 ของชุมชนเป้าหมาย เครื่องมือที่นำมาใช้ ได้แก่

แผนปฏิบัติการระดมทุน ครั้งที่ 2

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการดำเนินงานผลที่ได้จากการปฏิบัติการตามแผน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค ที่พบระหว่างการปฏิบัติงานตามแผน

ใช้แบบบันทึกของคณะผู้วิจัย ในการเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

2.6 สรุปผลการทดลองและเขียนรายงานการทดลอง เครื่องมือที่นำมาใช้ ได้แก่

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มเป้าหมายครั้งที่ 3 เพื่อสรุปผลการทดลองร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย

แบบรายงานผลการทดลองเพื่อให้คณะผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายร่วมกันเขียนรายงานการทดลองที่ได้ทั้ง 2 ครั้ง

3. ระยะสิ้นสุดการวิจัย

จัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน สรุปผลการทดลอง เครื่องมือที่นำมาใช้ ได้แก่ จัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนได้รู้ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาการระดมทุนได้ด้วยตนเอง และชุมชนได้ทราบถึงผลที่ได้รับจากการทดลองโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือ นักวิจัย นักพัฒนา และประชาชน โดยเริ่มตั้งแต่ขณะเก็บข้อมูล จากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ที่นำมาบันทึก รวมทั้งการทำทางพฤติกรรม บรรยายภาพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับการถอดเทป การบันทึกภาคสนามในหลายๆ วิธี แล้วนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน หรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก (Reflecting) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอก เมื่อได้ข้อมูลและประเด็นที่ตรงกับผู้ให้ข้อมูลในแต่ละครั้งแล้วทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ นำข้อมูลผ่านขั้นตอนต่างๆ นี้เข้าปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกมาทั้งหมด คือ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์และวิเคราะห์ ซึ่งการดำเนินการนี้เป็นกระบวนการที่ไม่ได้ทำการแยกส่วนออกมาจากขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยมีการวางแผนทางในการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เริ่มต้นที่ลงมือเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการทำการบันทึกและเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ แยกแยะข้อมูลจัดแบ่งเป็นหัวข้อ เป็นหมวดหมู่ โดยกำหนดกรอบคำถาม กิ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นกรอบที่ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ จะเป็นถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ อันประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล ตำแหน่งในชุมชน ประวัติการศึกษา พร้อมทั้งป้อนคำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานในชุมชน ความเป็นอยู่และอาชีพของคนในชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญ นอกจากนั้นซักถามเกี่ยวกับค่านิยมวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกข้อมูลทั้งหมดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และขออนุญาตบันทึกเทป ถ่ายภาพ และถ่ายวิดีโอ

ดิจิทัล ตามแต่โอกาสจะอำนวย นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังทำการบันทึกสภาพแวดล้อมสภาพบรรยากาศ และปรากฏการณ์ทั้งหมด เท่าที่จะสามารถรวบรวมได้ทั้ง การได้ยิน การเห็นการสัมผัสอื่นๆ เพื่อสะดวก ในการนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งการบันทึกข้อมูลยังเป็นการช่วยตรวจสอบทบทวน มีข้อสังเกตกับ ข้อมูลที่ได้มาว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด มีความหมายอย่างไร มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์อื่นๆ ได้อย่างไร และลักษณะข้อมูลที่ได้อยู่ในระดับสถานการณ์ใดที่สมควรต้องกลับไปเก็บเพิ่มเติมอีก หรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่น่ามาใช้อธิบายเสริมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความคิดเห็นต่อ กองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์ การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและโอกาสของคนจน ในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ เน้นการวิจัยที่ต้องการแก้ไขปัญหาความยากจน แบบบูรณาการที่ยั่งยืน ในการดำเนินการวิจัยเกิดจากความร่วมมือกัน 3 ฝ่าย ประกอบด้วย

1. ฝ่ายนักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาขายุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
2. ฝ่ายนักพัฒนา ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ฝ่ายประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มที่มีฐานะยากจนที่มีบุตรเรียนอยู่โรงเรียน วัดหนองหว้า และผู้นำชุมชน ที่ร่วมโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ทั้ง 3 ฝ่าย ที่กล่าวมาต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ซึ่งได้แก่ 1. ระยะเตรียมความพร้อมและการศึกษาชุมชน 2. ระยะดำเนินการวิจัย และ 3. ระยะสิ้นสุดการวิจัย โดยในระยะที่ 2 คือ ระยะของการดำเนินการวิจัย คณะวิจัยได้นำขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนาไปใช้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์การเสริมศักยภาพและโอกาสของคนจนในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการที่ยั่งยืน ซึ่งได้สรุปขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัยในภาพที่ 3.2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 3.2 สรุปขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย

